

PLANAVIMAS

Atnaujinta 2012-12-03

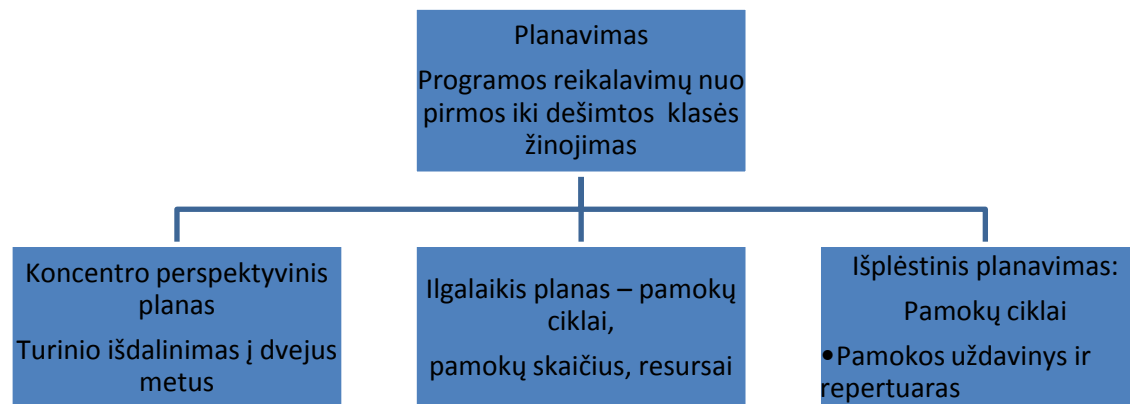
Kryptingas planavimas yra vienas iš esminių ugdymo proceso kokybės užtikrinimo veiksnių. Kadangi mokinių muzikiniai gebėjimai bendrojo lavinimo mokykloje plėtojasi iš lėto ir skirtingai (individualiai), labai svarbu planuoti lanksčiai, atsižvelgiant į konkrečios klasės mokinių pajėgumus ir interesus. Diferencijavimo principas programoje tampa esmiu parenkant muzikavimo – dainavimo ir grojimo – repertuarą, taip pat kūrinis muzikos klausymuisi, užduotis. Kryptingai, atsižvelgiant į klasės pajėgumą suplanavus atlikimo ir suvokimo gebėjimų raidą, konkrečius žingsnius ir tinkamai parinkus muzikavimo ir muzikos klausymosi repertuarą, efektyviai išnaudojant pamokų laiką, galima pasiekti apčiuopiamų ir pamatuojamų rezultatų.

Ugdymas planuojamas siekiant tikslingesnio, kryptingesnio ir efektyvesnio darbo. Labai svarbu numatyti, kokio rezultato sieksime, kokius mokinio gebėjimus ugdysime, ko ir kaip organizuosime mokymosi veiklas, kad pasiektume užsibrėžto rezultato, kaip sužinosime, kad mokiniai daro pažangą. Šiuolaikinėje mokykloje ugdymo planavimo akcentai ryžtingai perkeliama nuo medžiagos, kurią reikia išdėstyti mokiniams, t.y. „indėlio“ planavimo link priemonių, kurias reikia įgyvendinti, norint pasiekti optimalių ugdymo rezultatų esamoje situacijoje, t. y. proceso ir rezultato planavimo.

1. Kaip planuoti pagal atnaujintą muzikos programą?

- Peržiūrima pirmoji lentelė – gebėjimų augimo perspektyva – kokie galutiniai pagrindinės mokyklos tikslai, ko buvo mokomasi žemesnėse klasėse.
- Peržiūrima antroji lentelė – reikiamas koncentras – kokie dvejų mokslo metų tikslai.
- Peržiūrima turinio apimtis – kokia indėlio apimtis.
- Turinio apimtis dalinama į dvejus metus.

- Parengiamas ilgalaikis planas, kuriame numatomas laikas, skirtinas numatytiems tikslams pasiekti, vertinimo tikslai, būdai ir laikas.
- Planuojami resursai – vadovėlis kritiškai peržiūrimas parengto plano kontekste, numatoma repertuaras.
- Numatoma papildoma medžiaga – koku tikslu, kiek, iš kur, kaip aprūpinsime ja mokinius?
- Apgalvojama pamokų ciklo vertinimo forma ir parengiamos individualizuotos vertinimo užduotys skirtingų gebėjimų mokiniams.
- Apgalvoti, kaip pasinaudoti gabių mokinių potencialu pamokose, numatyti juos motyvuojančias užduotis.

1 pav. Planavimo etapai

2. Ilgalaikis planavimas

Planuojant muzikinio ugdymo procesą svarbu nepamiršti, kad mokinių gebėjimai plėtojasi nuolat vis sudėtingesniuose kontekstuose. Todėl mokymosi medžiaga (muzikos kalbos žinios) nuolat kartojama. Labai svarbu planuoti ugdymo procesą sąlyginai užbaigtais ciklais. Kaip kiekvieni mokslo metai taip ir pamokų ciklas turi būti pradedami jau turimos mokinių patirties aptarimu ir naujų mokymosi tikslų iškelimu bei aptarimu. Pamokų ciklas užbaigiamas mokinių pasiekimų diagnozavimu, kurio tikslas išsiaiškinti, ar mokiniai tikrai pasiekė mūsų užsibrėžtų tikslų, suprato ir išmoko suplanuotą mokomąją medžiagą. Jei didesnė dalis ciklo tikslų neįgyvendino, reikia skirti papildomo laiko spragoms likviduoti. Todėl ilgalaikiame plane, numatant pamokų ciklui skiriamą laiką būtina palikti laisvės pasikeitimams. Plano formą ir struktūrinę dalis turėtų nusimatyti menų mokytojai metodinėse tarybose, grupėse ar būreliuose. Svarbu, kad plano forma padėtų mokytojui geriau dirbti, neapkrautų nereikalingu rašymu. Jis turi būti patogus ir tarnauti darbui (ne įrašams į dienyną). Žemiau pateikiamas ilgalaikio muzikos dalyko plano 7-8 klasių koncentrai iliustracija ir detaliojo plano tam pačiam koncentrai ištrauka.

2.1.Muzikos ilgalaikio plano pavyzdys su komentarais

Dalykas: MUZIKA

Klasė (koncentras): 7-8

Mokytojas:

Valandų skaičius metams:

Vertinimas: (mokyklos nustatyta tvarka – 10 balų sistema ar įskaita)

Dirbama pagal: 2008 m. patvirtintą muzikos bendrąją programą pagrindiniam ugdymui

1. Mokinių pasiekimai pagal muzikos bendrąją programą

	Veiklos sritys Kompetencija	Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Bendrosios programos	Dainavimas	Vertinti įgytą muzikavimo patirtį ir siekti ją plėsti, dalytis su kitais.	<p>1.1. Tiksliai intonuojant dainuoti išmoktas vienbalses dainas ir (arba) atlikti ritmines deklamacijas.</p> <p>1.2. Dainos nuotaiką perteikti interpretacinėmis išraiškos priemonėmis.</p> <p>1.3. Mokyti dainuoti taikant įvairias strategijas. Su mokytoju ir mokiniais aptarti savo rezultatus, numatyti tobulinimosi būdus</p>	<p>1.1.1. Apibūdinti savo balsu ypatumus ir pasirinkti, kuriuo balsu – aukštu ar žemu – dainuoti, arba pasirinkti instrumentinę partiją, jei balsas pradėjo keistis (mutuoti).</p> <p>1.1.3. Žinoti ir taisyklingai atlikti muzikos kalbos elementus (žr. Turinio apimtis).</p> <p>1.2.1. Pasakyti ir paaiškinti pagrindinių interpretacinių raiškos priemonių paskirtį, emocinį krūvį, tuo remiantis sudaryti interpretacinį dainos planą.</p> <p>1.3.1. Žinoti dainavimo mokymosi strategijas.</p>

	Grojimas	Siekti tobulinti savo muzikavimo gebėjimus, jausti atsakomybę už atliekamų kūrinių skambėjimo tikslumą.	<p>1.4. Iš natų ir mintinai pagroti išmoktų solinių ir ansamblinių kūrinių perkusiniu ar melodiniu instrumentu.</p> <p>1.5. Grojant atsižvelgti į dinamikos, tempo, artikuliacijos niansus.</p> <p>1.6. Mokytiis groti taikant įvairias strategijas. Su mokytoju ir mokiniais aptarti savo rezultatus, numatyti tobulinimosi būdus.</p>	<p>1.4.1. Apibrėžti solinio ir ansamblinio muzikavimo skirtumus.</p> <p>1.4.2. Teisingai vartoti muzikos kalbos elementus (žr. Turinio apimtis).</p> <p>1.5.1. Sudaryti ir tinkamais ženklais užrašyti interpretacinį instrumentinio kūrinių planą.</p> <p>1.5.2. Natų tekste atpažinti ir įvardyti interpretacinius ženklus.</p> <p>1.6.1. Žinoti mokymosi groti strategijas.</p> <p>1.6.2. Tobulinti grojimo įgūdžius mokytojo nurodytais būdais.</p>
	Kūryba	Siekti kūrybos originalumo. Tolerantiškai vertinti kitų kūrybą, išsakyti naudingų pastabų.	<p>1.7. Sukurti aiškios, paprastos struktūros kompoziciją (įprastomis ar netradicinėmis priemonėmis), atlikti ir paaiškinti savo sumanymą.</p> <p>1.8. Kuriant taikyti įvairias kūrybos strategijas, kontroliuoti kūrybos procesą, kritiškai vertinti savo darbą.</p>	<p>1.7.1. Kūrybai pasirinkti žinomas muzikos kalbos priemones (žr. Turinio apimtis).</p> <p>1.7.2. Nusakyti kūrybos proceso etapus (idėjos iškėlimas, apibūdinimas, priemonių parinkimas, užrašymas ir t. t.).</p> <p>1.7.3. Žinoti ir nusakyti darbo kompiuterių programa etapus.</p> <p>1.8.1. Žinoti kūrybos strategijas.</p> <p>1.8.2. Išklausus kitų vertinimus atsirinkti pagrįstus, pagal juos tobulinti kompoziciją.</p>

	Pasirodymas	Ugdytis iniciatyvumą ieškant savo muzikinės raiškos galimybių.	<p>1.9. Rasti galimybių pritaikyti savo muzikinės raiškos patirtį kitose pamokose ar mokyklos renginiuose (pvz., klasės vakarėlyje, mokyklos renginyje, mokyklos radijo stotyje, internete ir kt.).</p> <p>1.10. Rasti informacijos apie muzikinius renginius, interneto svetaines tinkamas kūrybai skelbti. Suplanuoti savo veiklą rengiantis pasirodymui.</p>	<p>1.9.1. Paaiškinti, kuo siūlomas muzikos kūrinys pajvairintų ir pagražintų pamoką ar renginį.</p> <p>1.9.2. Išmanyti renginio organizavimo etapus, pasirinkti artimą veiklos barą pagal asmenines ypatybes.</p> <p>1.10.1. Pateikti mokyklos, klasės renginių tvarkaraštį, interneto svetainių sąrašą.</p> <p>1.10.2. Sudaryti detalų pasirengimo renginiui planą, numatyti reikiamas priemones.</p>
	Muzikos klausymasis apibūdinimas ir vertinimas	Ugdyti skonį ir tolerantiškai vertinti įvairią muziką. Jausti atsakomybę už išsakomą nuomonę ar vertinimą.	<p>2.1. Remiantis sukaupta patirtimi ir socialinių mokslų žiniomis apibūdinti klausomus kūrinius, siejant juos su sukūrimo laikotarpio ypatumais, vieta.</p> <p>2.2. Gretinant kelis kūrinius įvairiais požiūriais (aranžuotės, atlikimo, originalumo ir kt.) įvertinti jų skirtumus, išskirti labiausiai patikusį, pagrįsti nuomonę.</p> <p>2.3. Įvairiais būdais tikrintis muzikos suvokimo kokybę, išsakyti nuomonę taisyklinga kalba, vartojant tikslias sąvokas.</p>	<p>2.1.1. Išvardyti ir teisingai užrašyti nagrinėtų populiariosios muzikos krypčių pavadinimus, nurodyti laikotarpį.</p> <p>2.1.2. Naudojantis pateikčių rengimo programa parengti pasirinktos muzikos stilistinės krypties pristatymą.</p> <p>2.1.3. Išgirsti ir taisyklingai įvardyti muzikos kalbos ir išraiškos priemones (žr. Turinio apimtis).</p> <p>2.2.1. Paaiškinti kūrinio pobūdį ir keliamas emocijas susieti su konkrečių išraiškos priemonių panaudojimu.</p> <p>2.2.2. Išdėstyti pagal patikimą kelis išklaulytus kūrinių fragmentus ir pagrįsti nuomonę vartojant muzikos sąvokas.</p> <p>2.3.1. Žinoti ir paaiškinti reikiamas muzikos sąvokas.</p> <p>2.3.2. Išklaulyti mokytojo ir draugų išsakomas nuomones.</p>

	Muzika socialinėje kultūrinėje aplinkoje	Suprasti, kad kiekvienai emocijai būsenai ar nuotaikai yra sava muzika.	<p>3.1. Remiantis patirtimi ir kitų sričių žiniomis analizuoti šiuolaikinio muzikinio pasaulio ypatumus, subkultūrų atsiradimą ir ypatumus. Paašškinti, kaip muzika veikia kasdienybę.</p> <p>3.2. Mokantis muzikos naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, informacinėmis komunikacinėmis priemonėmis. Apibūdinti savo išgyvenimus klausant, atliekant ir kuriant muziką.</p>	<p>3.1.1. Remiantis patirtimi nustatyti, kada, kur, kokia muzika tinka.</p> <p>3.1.2. Rasti senųjų epochų ir nūdienos muzikinių tradicijų panašumų.</p> <p>3.1.3. Apibūdinti populiariosios muzikos žvaigždžių bruožus.</p> <p>3.1.4. Žinoti muzikos informacijos šaltinius (Muzikos enciklopedija, Muzikos terminų žodynas, žurnalas Muzikos barai, skyreliai kituose leidiniuose, radijo ir televizijos laidos ir kt.; interneto svetainės).</p> <p>3.2.2. Ieškoti įdomiausių įvairių atlikėjų internetinių svetainių, dalytis informacija.</p> <p>3.2.3. Apmąstyti ir nurodyti mėgstamiausią</p>
<p>Programoje aprašytą turinį per dvejus mokslo metus mokiniai įsisavina atlikdami atitinkamai suplanuotą veiklą: užduotis, repertuarą, tiriamuosius darbus, pasirodymus ir kt. Muzikos pamokoms būdingas kompleksiškas, todėl verta susiplanuoti, priklausomai nuo ciklo tikslų, kuri veiklos sritis bus dominuojanti, kuriai teks daugiausia laiko. Veiklos planuojamos atsižvelgiant į Muzikos bendrosios programos reikalavimus. Programa bus padegta tuomet, kai per mokslo metus mokiniai bus užimti visomis veiklos formomis (suplanuotos visos veiklos sritys) kurios skirtos kryptingam gebėjimų ugdymui ir apibrėžtam turiniui įsisavinti.</p>				

2. Ugdymo planas

Eil. nr.	Pamokų ciklai (turinio etapai)	Pamokos. Laiko proporcijos veikloms	Veiklos gairės	Resursai	Integracija	Pastabos
1.	Įvadas	1-2 pamokos	Įsivertina muzikinius gebėjimus, aptariama metų veikla, turinys, vertinimas, bendrosios taisyklės...	Diagnostinės užduotys mokinių pasiekimų lygiui įvertinti. Atmintinė mokiniui.	<i>Integraciją planuoti tikslinga pasitarus su kitų dalykų klasės mokytojais.</i>	<i>Čia įrašomos plano pasikeitimų priežastys ir taisyklės</i>
2.	Vokalinė muzika – populiarieji ir akademiniai žanrai bei formos	7-9 Dainavimas – 30 proc. Grojimas – 10 proc. Kūryba – 20 proc. Pasirodymas Klausymasis – 30 proc. Tiriamasis darbas 10 proc.	Pristatomi vokalinės muzikos žanrai, jų būdingi bruožai iliustruojant muzikos pavyzdžiais. Mokiniai mokosi atskirti iš klausos skirtingus žanrus, įvardyti ypatybes. Dainuojamos dainos, mokiniai pasiūlo, kokią iš populiarių dainų norėtų išmokti.	Populiariosios ir akademinės muzikos įrašai, iliustruojantys skirtingus žanrus: geriausių Lietuvos atlikėjų (Marijonas, Jurga...), V. Urmanavičiūtė, V. Noreika... ir užsienio atlikėjai		
3.	Instrumentiniai populiariosios ir akademinės muzikos žanrai.	9-11 Dainavimas – 10 proc. Grojimas – 30 proc. Kūryba – 20 proc. Pasirodymas Klausymasis – 30	Grojama keli populiariosios muzikos kūriniai, (paruošiamos klasės lygi atitinkančios aranžuotės). Klausomasi ir analizuojami Lietuvos ir užsienio atlikėjų kūriniai. Kuriama instrumentinė kompozicija	Kompiuterinė klasė, komponavimo programa. Lietuvių atlikėjų (EXEM, Pieno lazeriai ir kt.) ir užsienio (Underworld, Brian		

		proc. Tiriamasis darbas 10 proc.	kompiuterine programa.	Eno, Pink Floyd ir kt.) instrumentinių kūrinių įrašai. Seal dainos Killer aranžuotė – mušamųjų instrumentų ansambliui.		
4.	Populiariosios ir akademinės muzikos paskirtis. Kas yra „gera“ muzika?	8-10 Dainavimas – 20 proc. Grojimas – 10 proc. Kūryba – 10 proc. Klausymasis – 30 proc. Tiriamasis darbas 10 proc.	Klausomasi ir atliekama įvairių žanrų muzika. Nuolat lyginant įvairaus sudėtingumo kūrinius bandoma surasti kokybiškos muzikos požymius. Rašomas tiriamasis darbas apie muzikos paskirtį ir funkcijas. Aptariami ir sutariami darbo vertinimo kriterijai.	Įvairios muzikos įrašai. Video koncertų medžiaga.		
5.	Apibendrinimas	2-3	Aptariami koncerto vertinimo kriterijai. Sudaroma pasirodymo programa, repeticijų grafikas, numatomi vedėjai. Atliekamas apibendrinamasis testas žinioms patikrinti.	Diagnostinės užduotys gebėjimų raidai (pasiekimų augimui) pamatuoti.		Klasės koncertas.

Siūloma ciklą nuoseklumo laikyti ir pirmais ir antrais koncerto metais, antrais metais (8 kl.) koreguojant valandų skaičių trumpalaikiame plane. Aštuntoje klasėje pateikiamos sudėtingesnės probleminės situacijos muzikinių reiškinių analizei, įvairesnis ir

sudėtingesnis, analizuojamas problemas atspindintis muzikavimo ir muzikos klausymosi repertuaras. Mokomoji medžiaga planuojama atsižvelgiant į konkrečios klasės pajėgumus. Tokio principo reikėtų laikytis planuojant ir kitų koncentrų ugdymą.

Tikslinga numatyti skirtingoms veiksėnoms skirtinas laiko proporcijas. Tai padės planuojant repertuarą ir pamokas, numatyti dominuojančią veiklą pamokų cikle, taip pat ir vertinimo užduočių svorius.

3. Trumpalaikis (pamokų ciklo) planavimas

Trumpalaikiame plane detalizuojami ilgalaikiame plane apibrėžti pamokų ciklai, konkretizuojamas repertuaras, užduotys. Trumpalaikiame plane apibrėžiami ir pamokos kontūrai. Trumpalaikius planus tikslinga rašyti pradedantiems pedagogams. Ilgametę praktiką turintiems mokytojams pakanka žinoti konkrečios klasės ypatumus ir pagal tai koreguoti pamokų uždavinius. Svarbiausia, kad mokiniai muzikos pamokose būtų užimti aktyvia, kryptingai į suplanuotą pažangą vedančia mokomąja veikla.

3.1. Pamokų ciklo „Vokalinė muzika – populiariaji ir akademiniai žanrai bei formos“ planas

Dalykas: **Muzika**

Klasė: 7

Mokinių skaičius klasėje:

Klasės charakteristika: (trumpas komentaras apie bendrą klasės dainavimo, grojimo, kūrybos gebėjimų lygį, aukščiausių ir žemiausių pasiekimų lygio mokinius parašomas po įvadinių pamokų).

Pirmasis pamokų ciklas: **Vokalinė muzika – populiariaji ir akademiniai žanrai bei formos**

Pamoka	Probleminiai klausimai Repertuaras	Pamokos uždavinys	Dainavimas	Grojimas	Kūryba	Pasirodymas	Muzikos klausymasis	Muzika aplinkoje	Vertinimas
1.	Įvadinė pamoka. Kokias dainas prisimenate, kokios rūšies tai dainos? Kokius prisimenate Lietuvos ir užsienio atlikėjus? Pasitarę porose užrašykite jums žinomus dainininkus ir padainuokite patinkančią dainą ar jos fragmentą.	Mokiniam atliekant siūlomas veiklas išsiaiškinti jų muzikinių gebėjimų lygį.	Padainuoti dainas, kurias mokiniai prisimena	Pakartoti žemesnėse klasėse išmokus kūrinus.		Norintys mokiniai gali padainuoti mėgstamą dainą prieš klasę	Paklausoma keletas žymiausių Lietuvos ir pasaulio atlikėjų dainų	-	Kiekvienas mokinys gauna kaupiamųjų balų už darbą poroje, poros atsakymo kokybę
2.	Kokios yra dainininkų balsų rūšys? Ar skiriasi populiariosios ir akademinės dainavimo mokyklų balsai?	Mokiniai klausysis ir išmoks atpažinti populiariosios muzikos ir klasikinio dainavimo manierą	Dainų kartojimas	Kūrinių kartojimas, ritminės improvizacijos	Repo tekstas arba skanduotė			Ką iš tradicinės muzikos perėmė populiariosios muzikos atstovai?	
3.	Kokie yra vokaliniai ansambliai ir chorai?	Mokiniai klausysis vokalių	Kanonas „Viva La Musica“	Solo-choras. Klausimo –	Solo-choras. Klausimo			Kokius žinote Lietuvos	

Pamoka	Probleminiai klausimai Repertuaras	Pamokos uždavinys	Dainavimas	Grojimas	Kūryba	Pasirodymas	Muzikos klausymasis	Muzika aplinkoje	Vertinimas
		ansamblių ir chorų atliekamos muzikos pavyzdžius ir išmoks iš klausos įvardyti jų sudėtis	Sutartinė „Lyljo lelijo“	atsakymo frazių dainavimas ir grojimas	– atsakymo frazių kūrimas			chorus ir ansamblius?	
4.	Daina, romansas, lopšinė, baladė – vokalinės muzikos žanrai.	Mokiniai dainuos ir klausysis vokalinių ansamblių ir chorų atliekamos muzikos pavyzdžius ir išmoks iš klausos įvardyti jų sudėtis	Parenkamas pasirinktina iš aptariamų vokalinių žanrų kūrinys (priklausomai nuo klasės pajėgumų)	Kuriamas ir grojamas akompanimentas dainai			Parenkami aptariamų vokalinių žanrų pavyzdžiai. Kokios šių žanrų skiriamosios ypatybės?		
5.	Arija. Dainininkai operos scenoje.	Mokiniai klausysis vokalinių	Dainų kartojimas	Skirtingų laikotarpių arijos: (pvz., Hendelio, Mocarto, Verdžio, Musorgskio, Glasso, Weberio žymiausių arijų fragmentai).				Kokius žinote žymiausi	

Pamoka	Probleminiai klausimai Repertuaras	Pamokos uždavinys	Dainavimas	Grojimas	Kūryba	Pasirodymas	Muzikos klausymasis	Muzika aplinkoje	Vertinimas
		ansamblių ir chorų atliekamos muzikos pavyzdžius ir išmoks iš klausos įvardyti jų sudėtis				Muzikinių filmų ištraukos (Farineli, Amadeus, Jesus Christ super star ir kt.)		us Lietuvos operos solistus?	
6.	Skirtingos stilistikos kūrinių atlikėjų balso ypatybės.	Mokiniai klausysis įvairių dalininkų balsų, išmoks iš klausos juos atskirti ir įvardyti savybes	Parenkama populiari, bet kokybiška daina iš Lietuvos atlikėjų repertuaro			Skirtingų laikotarpių arijos: (pvz., Hendelio, Mocarto, Verdžio, Musorgskio, Glasso, Weberio žymiausių arijų fragmentai). Muzikinių filmų ištraukos (Farineli, Amadeus, Jesus Christ super star ir kt.) Pakartotinai stebint filmų ištraukas ir klausant kūrinių fragmentų mokinių prašoma įvardinti ir apibūdinti stilistinius atlikimo ypatumus.			
7.	Kupletinė forma	Mokiniai dainuos ir klausysis kupletinės formos dainų ir	Kupetinės formos dainų kartojimas	Rondo formos improvizacija		Klasė padalinama į grupes. Kiekviena grupė dainuoja	Įvardijama kupetinės formos struktūrinės dalys, pateikiama		

Pamoka	Probleminiai klausimai Repertuaras	Pamokos uždavinys	Dainavimas	Grojimas	Kūryba	Pasirodymas	Muzikos klausymasis	Muzika aplinkoje	Vertinimas
		išmoks iš klausos ją įvardinti, apibrėžti jos ypatumus				paskirtą ar pasirinktą dainą. Vertinama pagal sutartus kriterijus.	pavyzdžių.		
8.	Pildoma, jei atsirado pakeitimų, ciklą reikia pailginti								
9.									

Planus parengė muzikos ugdymo turinio konsultantų grupė

3.2. Trumpas pamokų ciklo planavimo pavyzdys

Pamokų ciklas: intonavimo kokybės gerinimas

Šis pamokų ciklas skirtas gerinti mokinių intonavimo įgūdžius dainuojant jų amžiui tinkamas apimtimi, sudėtingumu ir turiniu dainas. Pamokų, skirtų šiam ciklui skaičius yra lankstus – priklauso nuo to, kaip greitai mokiniai pasieks užsibrėžto tikslo.

Ciklo tema: garso aukštumo pojūčio ugdymas įtvirtinant do ir si intonavimą. **Vertinimas:** stebėjimas, mokytojo paruoštos užduotys

Medžiaga: dainos, giesmės, rankų ženklų improvizacijos do-si apimtyje; aido pratimai; melodijos motyvai, apimantys do –si.

Dainos (<i>įrašyti</i>):	1 pamoka	2 pamoka	3 pamoka	4 pamoka
	Mokiniai gebės:	Mokiniai gebės:	Mokiniai gebės:	Mokiniai gebės:
	Trumpas pamokos aprašymas: metodai, užduotys, vertinimas			

Sąsajos

Tęsinys

Kūryba:

4. Muzikos pamokų scenarijų pavyzdžiai

Pamoka – pagrindinė ugdomosios veiklos organizavimo forma bendrojo lavinimo mokykloje. Kuo tiksliau žinosime (ar įsivaizduosime) pamokos scenarijų, tuo efektyvesnių rezultatų pasieksime. Galima išskirti tris esminius kokybiškos muzikos pamokos bruožus:

- nauja mokomoji medžiaga persmelkia visas pamokos veiklas, užduotis, naujos žinios pritaikomos skirtinguose kontekstuose;
- mokiniai užimti gerai suplanuota, aktyvaus mokymosi metodais grįsta veikla.
- skirtingų gebėjimų mokiniams pateikiamos skirtingos užduotys, arba ta pati užduotis gali turėti bent tris skirtingus atlikimo variantus (mokinys užduotį prisitaiko pats).

Visuose trijuose planavimo etapuose – ilgalaikiame, trumpalaikiame ir pamokos – labai svarbu nepamiršti įvadinių ir apibendrinimo – įtvirtinimo etapų. Planuojant muzikinį ugdymą taikomas iš muzikos kūrinų dramaturgijos pažįstamas arkos principas – užfiksuoti atramos taškai. Pamoka taip pat turi turėti įvesties ir apibendrinimo (refleksijos) etapus. Tik taip galima pamatyti, ar pamoka buvo efektyvi.

Toliau pateikiame keletą pamokų, kuriose numatytos aktyvios, mąstymą skatinančios užduotys, išlaikoma arkinė pamokos forma, scenarijų.

4.1. Muzikos pamokos plano šablonas su paaiškinimais

Data	Pagrindinė veikla (pažymėti)
Klasė	<ul style="list-style-type: none">○ Dainavimas○ Grojimas○ Kūryba○ Pasirodymas○ Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas○ Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje
Reikalingos priemonės	

Pamokos organizavimas

Kurio gebėjimo ugdymui skiriama pamoka? Kokie metodai /veiklos / darbo būdai bus taikomi?

Kaip bus naudojamos mokymo/si priemonės?

Pamokos pradžia

Pamokos uždavinių pristatymas. Apšilimas – vokalinės pratybos, daina, žaidimas ir pan. Apšilimas siejasi su pamokos medžiaga ir mokymosi uždaviniais.

Pamokos eiga

Pagrindiniai mokymosi akcentai pamokoje

Pavyzdžiui, muzikos klausymosi atidumą žadinančios užduotys; naujos užduotys, ugdančios dainavimo (grojimo, kūrybos, pasirodymo) gebėjimus, žinias ir supratimą; grojimas, muzikos rašto pratybos, susietos su muzikavimo repertuaru; instrumento pasirinkimas ir naudojimas improvizacijose.

Užduotys kūrybai, tam tikrų muzikos savybių, atlikimo būdų ir kt. nustatymui, kūrinio apibūdinimui; grupinės ir individualios užduotys; užduotys muzikos raštingumui; kompiuterinės priemonės muzikai.

Sąsajos

Numatymas, pavyzdžiui, kaip pagrindinė pamokos veikla siejasi su kitomis veiklos sritimis – muzikos klausymusi, muzikos pažinimu socialinėje kultūrinėje aplinkoje, kūryba ir kt.

Vertinimo galimybės

Stebėdamas muzikuojančius mokinius, mokytojas fiksuoja jų įsitraukimą, veiklos efektyvumą, strategijų taikymą, mokymosi sunkumus. Vertinamo informacija teikiama už atliktas užduotis, namų darbus, grupinius projektus, tam tikrus darbus, skirtus mokinio aplankui. Mokinių įsivertinimas.

Pamokos pabaiga ir įvadas į kitą pamoką

Peržvelgiami ir apibendrinami pagrindiniai pamokos mokymosi uždaviniai pasinaudojant gerai žinomais atlikimo ar klausymosi kūriniais. Pažymima integracija su kitais mokymosi dalykais ir pristatomi kitos pamokos uždaviniai.

4.2. Muzikos pamokos penktai klasei „EITI, BĖGTI AR LĖKTI?“ scenarijus

Bendrosios programos

Mokinių pasiekimai		
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Veiklos sritis: Muzikinė raiška		
Vertinti save ir kitus kaip svarbius ir pilnaverčius individualaus ar grupinio muzikavimo dalyvius. Ugdyti norą savitai muzikuoti.	1.1. Patogiu registru tiksliai intonuojant dainuoti išmoktas vienbalses dainas, taikyti taisyklingo kvėpavimo ir garso formavimo įgūdžius.	1.1.1. Pademonstruoti taisyklingo kvėpavimo ir garso formavimo ypatumus. 1.1.2. Dainuojant taisyklingai atlikti muzikos kalbos elementus.

Veiklos sritis: Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas		
Tolerantiškai reikšti savo nuomonę. Gerbti savo krašto muzikinę kultūrą.	2.1. Išklausius muzikos kūrinį apibūdinti sukeltą įspūdį. (...) Išgirsti ir įvardyti nurodytus išraiškos elementus.	2.1.2. Iš klausos nustatyti kūrinio dermę, faktūrą, formą, atlikėjų sudėtį.

Mokymo uždaviniai

- Ugdyti gebėjimą, naudojant muzikos terminus ar savais žodžiais, apibūdinti muzikos kūrinio tempą.
- Ugdyti pasitikėjimą savo jėgomis ir skatinti drąsiai kurti savo kūrinio interpretaciją naudojant ritmikos ir muzikos išraiškos (tempo) elementus.

Mokymosi uždaviniai

- Naudojant vadovėlyje pateiktus ir savo tempo pavadinimus apibūdinti skambančios ir atliekamos muzikos pavyzdžių tempą.
- Atlikti pateiktus muzikos pavyzdžius keičiant tempą. Nurodyti, ar pakeitus tempą keičiasi kūrinio charakteris.

Siūloma veikla

1. Pamoką siūloma pradėti nuo muzikos klausymo ir judėjimo pagal ją. Mokiniais pateikiami keli skirtingo tempo ir charakterio kūriniai. Jie juda pagal muziką ir apibūdina ją savais žodžiais. Galima pateikti apibūdinimo pvz., (žaismingai, plačiai, skausmingai, neskubant, svajingai, laisvai, lyg žingsniuojant...).
2. Išsiaiškinama tempo sąvoka, tempo skirstymas pagal atlikimo greitį ir tempo pavadinimai. Siūloma sukurti pratybų užduotį, kurioje mokiniai pirmiausiai išrinktų skirtingo greičio tempus, vėliau nurodytų jų apibūdinimus.
3. Paaškinamos tempo užrašymo vietos gaidose. Aptariama, kaip tempą galima apibūdinti savais žodžiais.
4. Klausomos įvairios muzikos ištraukos. Jų tempas apibūdinamas savais žodžiais (galima sukurti pratybų užduotis).
5. Pravedamas prasidainavimas (jei bus muzikuojama dainuojant). Atliekamos melodijos (grojamos ar dainuojamos) ar ritminės kompozicijos (galima naudoti kūno perkusiją) keičiant jų tempą.

6. Pakartojama muzikos tempo sąvoka ir jo užrašymo galimybės.

Turima patirtis

- Aptariamas kūrinio tempas ir kaip jo suvokimas priklauso nuo skirtingos vertės natų.
- Klausomi, atliekami ir analizuojami kūriniai, kuriuos mokiniai jau girdėjo – užduotys, susijusios su tempo ypatumais.

Priemonės

- Rašto užduotys (sukuriamos mokytojo, ar naudojant jau esamas E. Balčyčio, E. Veličkos ir kitų autorių pratybų sąsiuvinuose).
- Pieštukas ir trintukas.
- Įvairių muzikos kūrinių įrašai (pvz., N. Rimskio Korsakovo „Kamanės skrydis“ – greito tempo, F. Šopeno Valsas cis – moll – vidutinio tempo, K. Sen Sanso „Gulbė“ – lėto tempo).
- Įvairūs ritminiai ir melodiniai instrumentai

Klausimų ir užduočių komentarai

- Pamokos pradžioje pateikiami įvairaus charakterio kūriniai. Juos galima parinkti iš visų mokslo metų eigoje analizuojamų kūrinių. Jei judėjimui patalpos netinka, galima belsti pirštais į stalą ar mosuoti rankomis sėdint suoluose... Atliekant šią užduotį svarbu, kad mokiniai apibūdintų muzikos charakterį, jos nuotaiką.
- Klausantis ir aptariant skambančių muzikos kūrinių, pvz., pateikite vieną ištrauką, kurioje būtų lėtas tempas, bet dramatiškas impulsyvus muzikinės medžiagos vystymas (pvz., J. S. Bacho Tokatoje ir fuga d-moll). Svarbu, kad mokiniai suprastų, kad nuotaika ir tempas, bei natų ilgumas priklauso vienas nuo kito.

- Prasadainavimui parenkami pratimai, kuriuose išryškėtų greičio skirtumai, vienam pratimui greitas tempas vienas, kitą pratimą reikia atlikti daug greičiau ar lėčiau (artikuliacija, kvėpavimas...)
- Atliekant įvairias melodijas keičiant jų tempą galima tobulinti ir sudėtingesnės dainos ar instrumentinio kūrinio, skirto atsiskaitymui, atlikimą. Ieškoti tinkamiausio kūrinio atlikimo tempo. Mokiniai savais žodžiais gali nurodyti pasirinkto tempo apibūdinimą.
- Prasadainuojant ir atliekant kūrinėlius galima naudoti metronomą (taip mokinius galima trumpai supažindinti su šiuo mechanizmu, jo sukūrimo istorija, veikimo principu).

4.3. Muzikos pamokos septintai klasei „RITMUOK, NESUSTOK – REIKIAMĄ TEMPĄ NAUDOK“ scenarijus

Bendrosios programos

Mokinių pasiekimai		
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Veiklos sritis: Muzikinė raiška		
Siekti tobulinti savo muzikavimo gebėjimus, jausti atsakomybę už atliekamų kūrinių skambėjimo tikslumą.	1.4. Iš natų ir mintinai groti išmoktų solinių ir ansamblinių kūrinių perkusiniu ar melodiniu instrumentu. 1.5. Grojant atsižvelgti į dinamikos, tempo, artikuliacijos niansus.	1.4.2. Teisingai vartoti muzikos kalbos elementus. 1.5.1. Sudaryti ir tinkamais ženklais užrašyti interpretacinį instrumentinio kūrinio planą. 1.5.2. Natų tekste atpažinti ir įvardyti interpretacinius ženklus.
Veiklos sritis: Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas		

Jausti atsakomybę už išsakomą nuomonę ar vertinimus.	2.3. Įvairiais būdais tikrintis muzikos suvokimo kokybę, išsakyti nuomonę taisyklinga kalba, vartojant tikslias sąvokas.	2.3.1. Žinoti ir paaiškinti reikiamas muzikos sąvokas. 2.3.2. Išklaudyti mokytojo ir draugų išsakomas nuomones ir naudotis jomis.
--	--	--

Mokymo uždaviniai

- Ugdyti gebėjimą, naudojant muzikos terminus ar savais žodžiais, apibūdinti muzikos kūrinio tempą, paaiškinti jo rašymo taisykles.
- Ugdyti pasitikėjimą savo jėgomis ir skatinti drąsiai kurti savo kūrinio interpretaciją naudojant ritmikos ir muzikos išraiškos (tempo) elementus.

Mokymosi uždaviniai

- Nurodyti skambančios muzikos tempą, atsižvelgiant į kūrinio ritmą, terminu ir savais žodžiais.
- Pasirinkus atitinkančią savo galimybes partiją, atlikti išmoktą ritminę kompoziciją nustatytu tempu.

Siūloma veikla

1. Mokiniai prisimena pagrindinius tempo pavadinimus, jo užrašymo variantus (konkretus terminas arba savais žodžiais). Suranda ir paaiškina juos pateiktame natų pavyzdyje.
2. Mokiniai klauso muzikos pavyzdžių, kurių vienas būtų lėto tempo, bet daug smulkių natų (įspūdis, kad muzika greita) ir greito tempo, bet parašyto naudojant stambios vertės natas (įspūdis, kad muzika lėta). Mokiniai iš klausos nustato kūrinio atlikimo greitį.
3. Pateikiami šių kūrinių natų pavyzdžiai. Aptariamas konkretus ir mokinių pasirinktas kūrinio tempas. Diskutuojama, kaip muzikos tempas susijęs su natų trukme – ritmu. Mokiniai pateikia greito ir lėto tempo kūrinių pavyzdžius iš jų klausomos muzikos (jei yra galimybė, jų klausoma).

4. Mokomasi ritminės kompozicijos (naudojant ritminius instrumentus ar kūno perkusiją), kurioje pateikiamos kelios (dvi, trys ar keturios) partijos naudojant skirtingos trukmės natų vertes. Nustatomas ir užrašomas kiekvienos partijos tempas.
5. Mokiniai grupėse pasirenka partiją pagal savo gebėjimų lygį. Visos partijos apjungiamos, sudaroma bendra ritminė kompozicija. Aptariamas ir užrašomas bendras kompozicijos tempas.
6. Mokiniai įvardina labiausiai patikusias pamokos dalis, aptaria iškilusius sunkumus ir galimas tolesnes mokymosi strategijas.

Integracinės sąsajos ir turima patirtis

- Pakartojamos kūrinio tempo užrašymo galimybės, kaip jos suvokimas priklauso nuo skirtingos vertės natų (5 klasės tema „Eiti, bėgti ar lėkti?“).

Priemonės

- Klausomų kūrinių natų pavyzdžiai.
- Metronomas.
- Įvairūs ritminiai ir melodiniai instrumentai.

Klausimų ir užduočių komentarai

- Pamokoje siūloma taikyti „durstinio“ metodą.
- Klausymui rekomenduojama pateikti kūrinius iš artimiausios mokinių aplinkos – jų klausomų populiariosios muzikos pavyzdžių. Galima pateikti ir klasikinės muzikos ištraukų, kuriose būtų lėtas tempas, bet dramatiškas impulsyvus muzikinės medžiagos vystymas (pvz., pakartoti 5 klasėje klausytą J. S. Bacho **Tokatą** ir fugą d-moll) ir greitas tempas, bet lyrišką ir melancholišką nuotaiką (pvz., F. Šopeno valsas cis-moll).

- Atliekant atskiras partijas ir visą kompoziciją jų tempui nustatyti galima naudoti metronomą (taip galima trumpai pakartoti šio mechanizmo sukūrimo istoriją ir veikimo principus).
- Jei pamokoje naudojamas „durstinio“ (G. Petty, Įrodymais grįstas mokymas. Vilnius: Tyto Alba, 2008, p. 182-183) metodas, grupės gali pristatyti mokytojo pateiktą ar savo sukurtą ritminės kompozicijos variantą. Pavyzdžiui: a) partijos atliekamos paeiliui, mokinių pasirinkta eilės tvarka; b) partijos atliekamos po dvi; c) visos partijos atliekamos vienu metu.
- Jei mokiniai sukuria savo kompozicijos atlikimo variantą, būtinai aptariama kūrybos koncepcija.

Papildomi šaltiniai ir interneto nuorodos

B. Bennett, C. Rolheizer – Bennett, L. Stevahn „Mokymasis bendradarbiaujant“, Vilnius: Garnelis, 2000

4.4. Muzikos pamokos devintai klasei „SUKURK SAVO ŽAIDIMĄ“ scenarijus

Bendrosios programos

Mokinių pasiekimai		
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Veiklos sritis: Muzikinė raiška		
Suprasti ir vertinti savo individualumą, siekti jį išreikšti savita kūryba.	1.7. Sukurti pasirinktos stilstikos ir apibrėžtos apimties dainą ar instrumentinį kūrinį. Kuriant naudotis kompiuterių programomis.	1.7.1. Apibrėžti savo kūrybos stilių. 1.7.3. Kuriant išmaniai naudotis pasirinkta kompiuterine komponavimo programa.
Veiklos sritis: Muzikos klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas		

Vertinti save kaip savo tautos muzikinės kultūros kūrėją. Rinktis kokybišką įvairių stilių muziką.	2.2. Tikslingai naudotis muzikos suvokimo strategijomis, reikšti mintis taisyklinga kalba.	2.2.1. Žinoti ir laikytis kalbos taisyklių apibūdinant muzikos kūrinį, taisyklingai vartoti muzikos sąvokas.
Būti produktyviu kūrybinės komandos nariu.	1.10. Atrinkti ir pasirengus pristatyti savo kūrybą pasirinktoje aplinkoje, pasirinkti asmeniškai tinkamiausią vaidmenį rengiant pasirodymą.	1.10.2. Žinoti savo polinkius ir galimybes pasirenkant vaidmenį kūrybinėje komandoje.

Mokymo uždaviniai

- Ugdyti gebėjimą skirti įvairių tautų kultūras, aptarti jų muzikos bruožus naudojant įvairias muzikos sąvokas
- Ugdyti mokinių gebėjimą planuoti savo veiklą ir numatyti muzikinei raiškai reikalingas priemones.
- Skatinti drąsiai kurti naudojant įvairias muzikos išraiškos priemones.

Mokymosi uždaviniai

- Palyginti pateiktus lietuvių ir kitos tautos liaudies žaidimus, nurodant jų panašumus ir skirtumus.
- Sukurti ir atlikti pateikto žaidimo ritmines judesių kombinacijas.
- Sudaryti sukurtų žaidimo ritminių kombinacijų planą greitėjančia tvarka.

Siūloma veikla

1. Mokiniai klausinėjami, ką jie žino apie skirtingų tautų (žemynų) liaudies žaidimų tradicijas. Kuo skiriasi ir panašūs, jų nuomone, lietuvių liaudies ir kitų tautų žaidimai? Arba, jei yra galimybių, žiūri ir aptaria įvairių tautų žaidimų vaizdo įrašus.
2. Mokiniai žaidžia mokytojo pasiūlytą lietuvių liaudies ir kitos tautos (daugiau susijusį su ritmiškumu ir tempu) žaidimą, juos lygina. Atlieka kelis, mokytojo pasiūlytus, skirtingo tempo ir ritminių verčių žaidimo variantus. Aptaria, kaip tempas priklauso nuo ritmo ir judesių.
3. Mokiniai grupėse sukuria savo žaidimo ritminę ir (ar) judesių kombinacijas, jas užrašo. Jei yra galimybė, tai atlieka naudodami įvairias kompiuterines programas. Pristato klasės draugams, atlieka jas kartu. Sudaromas žaidimo kombinacijų atlikimo, greitėjančia tvarka, planas. Nurodomas tikslus (metronominis) kombinacijų tempas.

Integracinės sąsajos ir turima patirtis

- Pateikiami žaidimų pavyzdžiai, kurie buvo žaidžiami pradinėse klasėse.
- Pakartojami tempo pavadinimai, jų eiliškumas (5 ir 7 klasės temos susijusios su tempo sąvoka, apibūdinimu).
- Galima integracija su geografijos ir istorijos mokomaisiais dalykais – įvairios tautos, jų kultūra, papročiai.

Priemonės

- Pratybų lapas, kuriame būtų pateikti mokytojo siūlomi žaidimo atlikimo variantai ir vieta grupės sukurto varianto užrašymui.
- Įvairių žaidimų vaizdo įrašai.
- Metronomas.
- Įvairūs daiktai, perkusiniai ar melodiniai instrumentai, reikalingi žaidimui.

Klausimų ir užduočių komentarai

- Žiūrint, žaidžiant ir aptariant pateiktus žaidimo variantus reikėtų akcentuoti, kad lietuvių liaudies žaidimuose ritmas ir tempas svarbus, tačiau judesių tikslumas (žingsniavimas ar kiti judesiai) nereikalauja sinchroniško atlikimo. Žaidžiant žaidimus, kurių pagrindinis elementas yra ritmas, o nuo jo sudėtingumo priklauso ir tempas, žaidėjų judesiai – veiksmai turi būti labai suderinti.
- Aptariant žaidimų panašumus ir skirtumus galima naudoti Veno diagramą (pasirinktą variantą). (G. Petty, Įrodymais grįstas mokymas. Vilnius: Tyto Alba, 2008, p. 159)
- Kūrybai burkite nedideles grupes – 4/5 mokiniai. Sukurtas žaidimo kombinacijas atlikite su visa klase.
- Pasirenkant kitos tautos žaidimą siūloma pasitelkti jau žinomus, anksčiau žaistus žaidimus. Pavyzdžiui Akan genties iš Ganos vaikų žaidimas „Sansa Kroma“ (E. Velička. Muzika 4 klasei. Kaunas: Šviesa, 1998, p. 18)
- Žaidžiant žaidimus daiktus galima pasirinkti iš artimiausios aplinkos pvz., akmenys, pagaliukai ir pan.

Papildomi šaltiniai ir interneto nuorodos

Geoff Petty „Įrodymais pagrįstas mokymas“ Vilnius 2008.

4.5. Pamokų ciklo devintai klasei „Pakeliaukime stilistinių epochų keliais” scenarijus su komentarais

Mokinių pasiekimai		
Nuostatos	Gebėjimai	Žinios ir supratimas
Veiklos sritis: Muzikinė raiška		
Suprasti stiliaus reikšmę.	1.4. Melodiniu instrumentu pagroti pasirinktą iš žinomų solinių kūrinių. Iš natų ar mintinai groti	1.4.1. Iš natų tiksliai perskaityti kūrinio melodiją ir ritmiką, atsižvelgti į išraiškos ženklus. 1.1.1. Pademonstruoti taisyklingo kvėpavimo ir garso formavimo ypatumus.

	instrumentinius kūrinius ir dainų pritarimus, solo ar ansamblyje.	1.1.2. Dainuojant taisyklingai atlikti muzikos kalbos elementus.
Veiklos sritis: Muzikos kūrinių klausymasis, apibūdinimas ir vertinimas		
Vertinti save kaip savo tautos muzikinės kultūros kūrėją ir skleidėją. Rinktis kokybišką įvairių stilių muziką.	2.1. Klausant muzikos atpažinti ir nusakyti vienam ar kitam stiliui būdingus bruožus. 2.2. Tikslingai naudotis muzikos suvokimo strategijomis, reikšti mintis taisyklinga kalba.	2.1.2. Kelis fragmentus sugrupuoti pagal kompozitorių, grupę, stilistinę kryptį.
Veiklos sritis: Muzikos pažinimas socialinėje kultūrinėje aplinkoje		
Suprasti muziką įvairiuose kontekstuose	3.1. Paaiškinti, kokią vietą visuomenės gyvenime užėmė muzika aptartame laikotarpyje.	3.1.2. Paaiškinti socialines estetinių idealų susiformavimo priežastis. 3.1.3. Paaiškinti muzikos reikšmę šiuolaikinėje visuomenėje, sau.

Mokymo uždaviniai

- Iš klausos identifikuoti skambančio muzikos kūrinio stilistines ypatybes.
- Ugdyti gebėjimą, naudojant muzikos terminus ar savais žodžiais, apibūdinti muzikos kūrinio stilių, žanrą, atlikimo pobūdį, siejant su tam tikros stilistinės epochos meniniais bei estetiniais bruožais.
- Pateikiant kuo įvairesnių užduočių ir nurodant jų atlikimo kriterijus, perduoti mokiniams atsakomybę pasirinkti užduoties atlikimo lygį.

Mokymosi uždaviniai

- Lyginant skirtingų stilistinių epochų muzikos kūrinius, išryškinti pagrindinius stiliaus bruožus.
- Klausant skambančios muzikos pavyzdžius ir stebint vadovėlyje („skambančius paveikslus“) ar mokytojo pateiktas reprodukcijas, atpažinti bei apibūdinti skambančios ir atliekamos muzikos pavyzdžių stilių, priskirti juos tam tikrai stilistinei epochai, išryškinant muzikos ir vaizduojamojo meno sąsajas.
- Stilingai atlikti pateiktus ar pasirinktus muzikos pavyzdžius.
- Sukurti, atlikti bei aptarti šiuolaikinės muzikos pavyzdžius.

Siūloma veikla.

Mokinių veikla	Mokytojo veikla
----------------	-----------------

<p>1. Darbas grupėse, aktyvus bendradarbiavimas aptariant klausomus muzikos kūrinius.</p> <p>2. Stilistinių epochos bei muzikos kūrinių bruožų atpažinimas, aptarimas ir argumentuotas grupės nuomonės pateikimas.</p> <p>3. Muzikavimas bei ritminio pritarimo kūrimas. Muzikos kūrinių atlikimas išilginėmis fleitomis bei įvairiais ritminiais instrumentais (16 a. šokiai „Pavana” ir „Galjarda” su grupėje sukurtu ritminiu pritarimu) ar vokalinės muzikos pavyzdžių atlikimas su instrumentiniu pritarimu (pvz.: 16 a. madrigalas „Tarpe žolynų žibutė žydi” E. Balčytis Muzika 9 kl., psl.44).</p> <p>4. Diskusijos grupėse ir išvadų pateikimas, grupės nuomonės išsakymas.</p> <p>5. Šiuolaikinės muzikos pavyzdžių kūrimas grupėje ar individualiai (gali būti daina su pritarimu, instrumentinis kūrinys sukurtas naudojant kompiuterines muzikos programas ir įvairias moderniosios muzikos kūrimo technikas).</p> <p>6. Kūrybinių darbų pristatymas, atlikimas bei aptarimas klasėje.</p>	<p>1. Skirtingų stilistinių epochų kūrinių parinkimas ir jų pateikimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • įrašų naudojimas; • atlieka pats mokytojas, pvz.: fortepijonu, išilgine fleita, smuiku ar kitu instrumentu, • atlieka patys mokiniai . <p>2. Darbo grupėse organizavimas ir koordinavimas.</p> <p>3. Tam tikrą stilistinę epochą reprezentuojančių reprodukcijų parinkimas ir pateikimas mokinių grupėms.</p> <p>4. Klausimų muzikos aptarimui pateikimas.</p>
---	--

Integracinės sąsajos ir turima patirtis

- Galima integracija su istorija, daile, architektūra, choreografija.
- Klausomi, atliekami ir analizuojami muzikos kūriniai, kuriuos mokiniai jau girdėjo ankstesnėse pamokose bei klasėse.

- Mokytojas ar grojantys mokiniai gali pademonstruoti Renesanso epochos išilginę fleitą, atlikti 16 a. šokius „Pavana” ir „Galjarda” (A. Dikčius, D. Vyčinienė „Mano muzika” 5 kl., 136-137 psl.). Aptariamos kūrinų atlikimo stilistinės ypatybės, maniera, muzikos kalbos elementų panaudojimas ir kt.
- Naudojantis jau turima mokinių muzikine patirtimi, kuriami įvairios stilstikos muzikos pavyzdžius (kūrybinės užduotys pateikiamos ir derinamos atsižvelgiant į bendrą klasės bei atskirų mokinių gebėjimų lygį).

Priemonės

- Dailės, architektūros reprodukcijos (pageidautina Multimedia), kaip pagalbines priemones galima naudoti „Skambančius paveikslus” (A. Dikčius, D. Vyčinienė „Mano muzika” 5 kl., 14-15 psl.)
- Įvairių stlistinių epochų muzikos kūrinų įrašai (pvz.: Grigališkasis choralas, G. F. Hendelio siuitos „Muzika ant vandens” ištraukos, Allegro dalis, F. Listo noktiurnas „Meilės godos”, V. A. Mocarto „Mažoji nakties muzika” I d., šiuolaikinės muzikos pavyzdžiai), kurie pateikiami įvairiais būdais (muzikinių mįslių principu; gretinant du skirtingų stlistinių epochų kūrinius).
- Įvairūs ritminiai ir melodiniai instrumentai

Papildomi šaltiniai ir nuorodos į internetą

www.youtube.com – įvedus raktinį žodį (kompozitoriaus pavardę, grupės, kūrinio pavadinimą), galima reikiamų kūrinių vaizdo įrašus. Jei dirbama kompiuterinėje klasėje, kiekvienas mokinytis savo kompiuteryje gali pasižiūrėti rekomenduojamą fragmentą. Jei mokytojo kompiuteris turi interneto prieigą, įrašą gali pademonstruoti mokytojas.

4.6. Ilgalaikė kūrybos užduotis (ciklo apibendrinamoji užduotis)

Akompanimento melodijai kūrimas (funkcinė harmonija). 9-10 klasės

Sukurti akompanimentą melodijai „Žibėk, žibėk, maža žvaigždėlė“ (Tinkle, tinkle, little star)) naudojant funkcinės harmonijos principus.

Teorinė informacija. Funkcinė harmonija – akordų intonacinis tarpusavio ryšys. Funkcinė harmonija gyvuoja iki mūsų dienų. Pavyzdžiui funkcinę harmoniją naudojate dainoms akompanuodami gitara. Tam tikras dainos melodijos garsas reikalauja tam tikro akordo. Tai ir yra intonacinis ryšys.

Skiriami pastovūs (pagrindiniai) ir nepastovūs gamos garsai. I – III – V ir VIII (I) yra pastovieji, o likusieji – nepastovieji.

Kiekvienam gamos garsui suteikta tam tikra funkcija – *tonikos* (I-III-V-VIII), *subdominantės* (IV-VI-VIII) bei *dominantės* (V-VII-II).

Dominantės funkcija vartojama prieš muzikinės minties pabaigą, nes turi aiškų veržlumą į toniką, kuri muzikoje simbolizuoja minties pabaigą.

Twinkle, twinkle, little star

Prancūzų liaudies daina

Twin- kle, twin- kle, lit - tle star, how I won - der what you are!

Up a - bove the world so high, like a dia- mond in the sky.

Twin- kle, twin- kle, lit - tle star, how I won - der what you are!

Užduotis padės jums suprasti harmonijos pritaikymo melodijai galimybes, intonacinius melodijos ir harmonijos ryšius.

1 etapas. Dainos melodija pagrįsta pagrindinėmis funkcijomis, todėl nesudėtinga bus jai prikurti funkcinės harmonijos akompanimentą.

Pirmiausiai dainos melodiją nusirašykite į sąsiuvinį ir ją išnagrinėkite. Tikriausiai pastebėjote, kad vieni melodijos garsai labiau dera tarpusavyje

(pastovieji), o kiti nori tarsi „išsiveržti“ (nepastovieji garsai). Taip yra todėl, kad mūsų protas yra įpratęs nustatyti intervalo tarp garsų ryšį, o tai yra ir harmonija. Jei skamba du garsai, tai vadinama intervalu tarp garsų, jei trys ir daugiau – akordu. Jei tarp garsų yra kitoks intervalas nei unisonas, oktava, kvarta, kvinta, tercija ar seksta, tai toks garsų derinys yra nepastovus (disonansinis).

2 etapas. Užbaikite analizuoti dainos „Žibėk, žibėk, maža žvaigždele“ melodiją: nustatykite tonaciją, kurie melodijos garsai yra pastovieji, kurie – nepastovieji. Susipažinkite su pagrindiniais šios tonacijos akordais (tonika, subdominante ir dominante) bei jų apvertimais (tų pačių akordo garsų, bet skirtinga tvarka išdėstymu), kad būtų galima naudoti nuo bet kurio tonacijos tono.

3 etapas. Išanalizuokite dainos „Žibėk, žibėk, maža žvaigždele“ sandarą: kiek motyvų, frazių sakinių ją sudaro? Ribas pažymėkite apostrofais virš takto brūkšnio (').

Pradedame kurti akompanimentą. Nustatykite, kokia harmonijos funkcija tinka kiekvienam melodijos taktui? Sužymėkite tinkamas raides virš kiekvieno melodijos garso. Nuspręskite, ar tikrai reikia keisti harmoninį pritarimą su kiekvienos melodijos natos pasikeitimu? Dažniausiai melodijai tinka ir akordiniai, ir neakordiniai garsai, jei tik jie priklauso tai pačiai dermei.

Periodas (16 taktų)															
Sakinys (8 taktai)								Sakinys							
Frazė (4 taktai)				Frazė				Frazė				Frazė			
Motyvas		Motyvas		Motyvas		Motyvas		Motyvas		Motyvas		Motyvas		Motyvas	
(2 taktai)															
Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas	Taktas
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

4 etapas. Akompanimente ypač svarbi yra boso partija. Šiandien ją ir kursite. Boso partija dažniausiai sudaryta iš harmoninės funkcijos akordo pirmo garso (išskyrus jei tai yra trečias tonacijos garsas, kurio kartoti nereikėtų (šiuo atveju nata mi), nes ji sufleruotų kitą nei C-dur tonaciją. Boso partija gali kartoti šią natą primos ar oktavos intervalu, gali pagrindinį toną kaitalioti su kitu akordo garsu. Daugiau apie boso liniją paaiškins mokytojas.

5 etapas. Toliau kuriame harmoninį akompanimentą. Turime jau dvi partijas – melodiją ir bosą. Dabar reikia užpildyti harmoniją. Paprastai akordą sudaro trys arba keturi garsai. Taigi, jums dar liko užrašyti du vidurinius tarp boso ir melodijos linijų esančius balsus. Tam panaudokite antrą ir trečią kiekvienos funkcijos akordo garsą. Tačiau reikia būti dėmesingiems, kad būtų panaudoti visi akordo garsai, bet balsai nesidubliuotų, bei vengti trečio garso dubliavimo (šioje tonacijoje mi natos), nes tai sufleruotų kitą tonaciją.

6 etapas. Dainai „Žibėk, žibėk, maža žvaigždele“ jau pritaikyta harmonija. Dabar liko kūrinį instrumentuoti. Pirmiausiai įvertinkite muzikos kabinete esančių instrumentų bazę. Išsirinkite tik melodinius instrumentus. Žemiausiam iš jų paskirkite boso partiją. Aukščiausiam – melodiją (tai gali būti išilginė fleita, ksilofonas, metalofonas, pianinas, sintezatorius, mokyklinė dūdelė ir pan.). Vidurinius balsus gali atlikti bet kurie kiti instrumentai. Tik reikia apsispręsti, kada ir kaip jie groja, kurie dubliuoja partiją ir pan. Pasitelkite fantaziją!

7 etapas. Atlikite sukurtą jūsų klasės kūrinį prancūzų liaudies dainos „Žibėk, žibėk, maža žvaigždele“ tema. Įvertinkite rezultatą. Jei yra vietų, kurios užkliūva, pataisykite jas. Įsidėmėkite harmonijos pritaikymo melodijai taisykles. Tai pravers jums savarankiškai muzikuojant ir kuriant muziką.

4.7. Ilgalaikė kūrybos užduotis (ciklo apibendrinamoji užduotis)

Dainos kūrimas. 9-10 klasės

1 etapas. Vienas svarbiausių muzikos žanrų nuo seniausių laikų yra daina. Ypač dainas kurti mėgo romantizmo kompozitoriai. Pamėginkite savo dainą sukurti ir jūs. Pirmiausia sukurkite ar prisiminkite nedidelį ketureilį (eilėrašį). Natų sąsiuvinyje ar natų rašymo kompiuterinėje programoje (*midi* redaktoriuje) ant to paties aukštumo linijos surašykite pasirinkto ketureilio ritmiką taip, tarsi jį sakytumėte mažam vaikui. Kai ketureilio ritmika jau bus užrašyta, tuo pačiu principu, tartum dainuotumėte vaikui, atkartokite ketureilio intonacijas ir taip sukursite dainos melodiją. Užrašykite ją.

Jums bus lengviau atlikti užduotį, jei prisiminsite, kad :

- Patraukliausios yra tos melodijos, kurios geriausiai perteikia kalbai artimas intonacijas, yra nesudėtingos ir lengvai įsimenamos.
- Labiau priimtinos tos melodijos, kurioms būdingas minties užbaigtumas.
- „Melodingesnėmis“ pripažįstamos tos melodijos, kurios pasižymi minties testinumu ir emociniu palydėjimu.
- Išskirtinį charakterį melodijai suteikia išskirtinė ritmika ir intonaciniai vingiai.
- Skirtingoms tautoms būdinga skirtinga kalbos ir bendravimo maniera, todėl jų melodika taip pat skiriasi, o klausytojui bus artimesnė tų kraštų muzika, kurių kultūrą jis geriau pažįsta arba kurioje yra užaugęs.

Jei jums neįdomi kūrybos užduotis, atlikite tiriamąją užduotį apie muzikos pasaulio profesijas, arba pasirinkite romantinę temą, pavyzdžiui „Romantiškas gamtovaizdis“, „Romantizmo kūrėjo portretas“, „Romantizmas šiandien“ ar panašiai. Pristatymui taikytini tokie pat reikalavimai, kaip ir atliekant pirmąją tiriamąją užduotį.

2 etapas. Toliau kuriame dainos muzikinę medžiagą. Pagal sukurtą ketureilio ritmiką, sukurkite papildomą 4-5 natų motyvą ir naudodami įvairias technikas, „pasigaminkite“ 8-12 tokios pat trukmės šio motyvo variacijų. Iš pagrindinio ir naujai sukurtų motyvų sudėliokite 4-8 trumpas muzikines frazes (po du motyvus) ir apjunkite jas į ištikus periodus (naudodami po dvi ar keturias frazes vienam periodui).

Tam, kad motyvų kūrimas būtų lengvesnis, verta įsidėmėti keletą melodijos komponavimo patarimų:

- Kuriant melodijas patartina išlaikyti padalų balansą, pavyzdžiui, vienam periodui galima panaudoti dvi vienodos trukmės frazes arba dvi trumpesnes ir vieną dvigubai ilgesnę.
- Kuo aiškiau (įtikinamiau) pasibaigia ar prasideda nauja frazė (pvz., apsistojant ties konkrečia motyvo nata ar panaudojant pauzes), tuo ji atrodo logiškesnė.
- To paties motyvo pakartojimas suteikia frazėms didesnę svorį prieš kitas, todėl mažesnę svorį turinčioms frazėms verta pritaikyti išskirtinesnę melodiką ar ritmiką.
- Monotoniškumo ir įkyrumo melodijai prideda ne tik siauras melodijos diapazonas ar menkai varijuojama ritmika, tačiau ir pernelyg dažnas bangavimas ar nuolatinis ritmikos kaitaliojimas. Todėl patartina, kad melodijoje būtų 1-2 stabilūs motyvai (melodijos centrai), o kiti su minėtais sudarytų kontrastą (dialogą) ar minties pratęsimą (pritarimą). Primąjį būdą nulemia skirtinga melodijos kryptis ir/arba ritmika. O antrąjį- tendencingas melodijos vystymas. Pvz., nuolat kylanti ar krentanti melodija, vienodai pasibaigiančios pirmoji ir paskutinė frazė, progresyviai smulkėjantis ar stambėjantis ritmas ir pan.
- Taupesnis garsų bei ritmikos naudojimas melodijoje ją supaprastina. Į tai vertėtų atkreipti dėmesį, kai melodija tampa per daug komplikauta. O kai melodija stokoja išraiškos ar skamba pernelyg primityviai, kartais pakanka pakeisti vos keletą natų, pridėti keletą „papuošimų“ ar šiek tiek pajvairinti ritmiką, ir situacija iš esmės pasikeičia.

3 etapas. Sukurtai melodijai pritaikysite harmoniją. Sukurkite savo dainai harmoninį apipavidalinimą su bosome linija. Mokytojo padedami, sukurkite savo dainoms instrumentinį apipavidalinimą (aranžuotę) tiems instrumentams, kuriuos galite panaudoti mokykloje. Melodinėms linijoms (jei yra daugiau nei vokalas, arba norite jam pritarti) galite pasirinkti solinius instrumentus (fleitą, skudučius, metalafoną ar ksilofoną). Harmoniniam pritarimui geriausiai tiktų gitara, pianinas ar akordeonas. Šie instrumentai gali atlikti ir boso partiją, jei neturite galimybės jos

sugroti bosine gitara. Mušamieji instrumentai padės atlikti (o gal tik papuošti?!) ritminę dainos faktūrą. Šie patarimai yra bendri muzikos kūrinių aranžavimo standartai, tačiau pasitelkite fantaziją ir nebijokite eksperimentuoti!

4 etapas. Atlikite dainas. Įsivertinkite ir įvertinkite rezultatus, remdamiesi žemiau pateiktais vertinimo kriterijais. Pagal pavyzdį sąrašą galite papildyti ir klasėje aptartais vertinimo kriterijais.

Autorinės dainos vertinimo kriterijai

Nr.	Kriterijus	Rodiklis	Balai
1.	Ketureilio ir dainos ritmika dera	Taip	2
		Iš dalies	1
		Ne	0
2.	Dainos melodija įdomi, įsimintina	Taip	4
		Iš dalies	2
		Ne	0
3.	Dainos melodija atskleidžia teksto intonacijas	Taip	4
		Iš dalies	2
		Ne	0
4.	Tikslingai parinkta harmonija	Taip	6
		Iš dalies	3
		Ne	0
5.	Tikslingai ir kūrybingai parengta instrumentuotė	Taip	6
		Iš dalies	3
		Ne	0
Iš viso balų			